

... ostaja pozitivizem še zmeraj podlaga vsake humanistične vede, ki hoče biti znanstvena ...

stališča preveč abstraktnih in spekulativnih, pogosto ideoloških pristopov neoidealizma in marksizma-leninizma. Imel je toliko prav, kolikor je pozitivizem 19. stoletja s Tainom, Schererjem in drugimi dejansko ustvaril literarno znanost v pravem pomenu besede. Naj te metode – biografsko, psihološko, sociološko – še tako podcenjujemo, ostaja pozitivizem še zmeraj podlaga vsake humanistične vede, ki hoče biti znanstvena, ne samo esejistična ali napol literarna. Zdi se mi, da je zato pozitivizem še zmeraj navzoč v komparativistiki tudi po Ocvirku. To pa ne pomeni, da že v njegovem času primerjalna književnost in literarna teorija ne bi segali onstran pozitivizma. Kar zadeva mene, sem že zgodaj začutil potrebo po pristopih, ki bi dopolnili pozitivistično podlago z nečim, kar bi bilo blizu filozofije, v zgodovini in teoriji zmožno drznejših primerjav, posplošitev in sintez. Morda me je to nagnilo k metodologiji, ki se lahko imenuje duhovnozgodovinska. Da ima svoje mesto zlasti v komparativistiki, je očitno iz dejstva, da je to vedo v dobi romantike zasnovala šola Friedricha in Augusta Wilhelma Schlegla, ki je bila izrazito duhovnozgodovinska in ji je šele nekaj desetletij za tem francoska šola lahko dala trdnejšo pozitivistično podlago. V želji po takšni dopolnitvi naše vede me je potrjevala zavest, da je na Slovenskem bila njen začetek prav ta usmeritev, saj jo je v Prešernovem času sprejemal Matija Čop, ki po mojem trdnem prepričanju lahko velja ne le za pravega začetnika slovenske literarne zgodovine, ampak tudi za začetek slovenske primerjalne književnosti in literarne teorije. Da je bila dopolnitev Ocvirkovega pozitivizma že v njegovem času mogoča, je bila seveda zasluga Dušana Pirjevca, ki je v času, ko sva bila pridružena Ocvirku kot fakultetna učitelja, uvajal v komparativistiko drznejše metode fenomenologije, Heideggerjeve filozofije eksistence in strukturalizma. To je bil začetek

svobodnega širjenja področij in metod, ki so jih nove generacije komparativistov začele uvajati po Ocvirkovi in Pirjevčevi smrti. Ob tem, da ostajajo trdno pri povezavi slovenske literature z evropsko in svetovno ali pa da nadgrajujejo empirične raziskave s filozofskimi, psihoanalitičnimi ali sociološkimi, si lahko samo želim, da bi takšna mnogostranost vodila to vedo in njen oddelek tudi v prihodnje.

Akad. zasl. prof. dr. Janko Kos je doktor literarnozgodovinskih znanosti, do upokojitve redni profesor na Oddelku za primerjalno književnost in literarno teorijo Filozofske fakultete v Ljubljani, redni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti, zaslužni profesor Univerze v Ljubljani, prejemnik Zoisove nagrade za življenjsko delo.

Mag. Zoran Krstulović

Ali si današnji študenti muzikologije sploh lahko predstavljajo študij brez glasbe in literature »na klik«, brez podpore naprav, ki jih vsi nosimo vedno s seboj in omogočajo dostop do informacij, poslušanje in branje vsepovsod? Prav gotovo je bil sredi osemdesetih let prejšnjega stoletja študij muzikologije na Filozofski fakulteti drugačen, kot je danes. Tako glede materialnih pogojev študija kot študijskega programa. Družba je še bila analogna. Lahko celo zapišemo, da je bila verjetno manjša razlika med tedanjim študijem na oddelku in pogoji za študiranje v času študija naših profesorjev, kot je razlika med tem, kar je danes na voljo študentom in kar je bilo možno sredi osemdesetih let 20. stoletja.

Oddelek za muzikologijo je bil lociran – tako kot je danes – čisto na vrhu Filozofske fakultete,

na koncu hodnika, še naprej od referata za študentske zadeve. Zaradi svoje majhnosti je bil pravzaprav skrit med vgradnimi omarami, ki so se vrstile vzdolž hodnika. Vhodna vrata oddelka se niso razlikovala od vrat omar. Ko si vrata našel, se je zdelo, da v oddelek vstopaš skozi omaro tako kot v domišljjsko Narnijo. Takrat je Oddelek za muzikologijo obsegal en kabinet, ki so si ga delili profesorji in asistentka, in še en prostor, ki je služil kot predavalnica, knjižnica in pisarna obenem. Pa še pianino je bil tam.

Oddelek je bil v osemdesetih letih prejšnjega stoletja majhen »ansambel« v zasedbi treh profesorjev in asistentke ter z vrsto zunanjih sodelavcev. Predavanj pravzaprav ni bilo veliko, ob petkih sploh ne. Dan je bil namenjen študiju v oddelčni knjižnici, študiju partitur in predvsem poslušanju glasbe z gramofonskih plošč. Te so bile takrat najbolj razširjeni nosilci zvočnega zapisa. Zbirka gramofonskih plošč Oddelka za muzikologijo je bila za tiste čase precej bogata, vsebovala je posnetke od najzgodnejše glasbe srednjega veka do stvaritev sodobnih skladateljev. Zvočno izkušnjo smo izpopolnjevali z obiski koncertov, najraje simfoničnih orkestrrov Slovenske filharmonije in Simfonikov RTV ter komornih koncertov v stavbi Filharmonije. Abonmajsko kartico smo si lahko »izposodili« kar v knjižnici. Pogosto smo s partituro v rokah spremljali koncertno interpretacijo glasbenih del. Koncerti so bili nekakšno nadaljevanje proseminarskih vaj, »živi laboratorij«, v katerem smo lahko primerjali slišane posnetke na gramofonskih ploščah z interpretacijami glasbenikov »v živo«. Zvočno pokrajino in slušno izkušnjo, predvsem aktualno dogajanje na področju sodobnih glasbenih smeri, smo si širili z obiskovanjem Glasbenega bienala v Zagrebu in Tribune glasbene ustvarjalnosti Jugoslavije v Opatiji. Kljub skromnim in vedno bolj

pešajočim ekonomskim razmeram takratne države je bil tedanji predstojnik prof. Andrej Rijavec vedno uspešen pri pridobivanju denarja, da so lahko skupine študentov vsako leto obiskale vsaj enega od teh festivalov. Bienale je še danes pomemben mednarodni glasbeni dogodek. Nam študentom je bilo zelo pomembno slišati, videti in osebno srečati osrednje osebnosti glasbene ustvarjalnosti tedanjega časa, kot so bili John Cage, Luciano Berio ali Iannis Xenakis. Ne le svetovnih ustvarjalcev, temveč tudi vrhunske poustvarjalce glasbe 20. stoletja. Videti jih ne le na odru, ampak jih srečati v središču Zagreba, v kavarni na Cvetnem trgu. Na Tribuni tam pa smo pridobili vpogled v glasbeno ustvarjanje na področju nekdanje skupne države. Vsako leto so se v Opatiji zbrali vsi jugoslovanski skladatelji in številni poustvarjalci solisti, komorni ansambli in orkestri ter poustvarili vrsto krstnih izvedb novonastalih skladb, na katerih smo ostrili lastno razumevanje in doživljanje sodobne glasbene ustvarjalnosti.

Praktične glasbene predmete so na oddelku poučevali eminentni slovenski skladatelji, obenem odlični praktični glasbeniki. S teorijo in izvajalsko prakso igre generalnega basa nas je spoznaval pianist in skladatelj Pavel Šivic. Analitično harmonijo, oblikoslovje in partiturno igro je sprva predaval prav tako pianist in skladatelj Marijan Lipovšek, ki je z naslednjim šolskim letom našega študija dokončno opustil poučevanje. Po enem letu iskanja ustreznega nadomestila je predavanja iz oblikoslovja in analitične harmonije prevzel Janez Matičič, ponovno izvrsten pianist in skladatelj. Partiturno igro pa je prevzel dirigent Uroš Lajovic, ki je na oddelku začel svojo profesorsko kariero in jo pozneje uspešno nadaljeval na Visoki šoli za glasbeno in gledališko umetnost na Dunaju.

Znanja, pridobljena v analognem svetu, so uporabna kot temelj uspešnega delovanja v digitalni dobi.

Predavanja na različne teme iz zgodovine glasbe in glasbene estetike smo obiskovali z veseljem. Predavanja prof. Jožeta Sivca, ki se je suvereno »sprehajal« po t. i. stari glasbi in nam z zanj značilnim navdušenjem razkrival podrobnosti glasbenega razvoja od antičnih časov prek srednjega veka do renesanse in baroka. Najraje pa je predaval o vokalno-instrumentalni glasbi velikih mojstrov baroka, o Händlovih operah ali Bachovih pasijonih. Izstopal je z resničnim obvladovanjem podatkov in s poznavanjem še tako neznatnih podrobnosti iz življenja skladateljev ter časa, v katerem so ustvarjali. Pravo nasprotje so bila predavanja prof. Andreja Rijavca, ki je navdihneno in lucidno komentiral ustvarjalno pot in dela velikih skladateljev od časa Schuberta prek Mahlerja in Schönberga vse do Varèsa, Stockhausna in Cagea. Prav tako je znal umestiti v čas in svetovne glasbene tokove slovensko ustvarjalnost prve polovice 20. stoletja. Nekoliko več osredotočenosti od nas študentov so terjala predavanja prof. Marije Bergamo, katere razmišljajoči svet je povezoval filozofijo z glasbeno zgodovino, teoretične zapise o glasbi skozi stoletja s sociologijo glasbe, glasbeno teorijo z glasbeno estetiko. Odpirala nam je nova obzorja, obstoja katerih se nismo zavedali, a smo s takim pristopom redko prihajali v stik v svojem preduniverzitetnem šolanju. Sredi osemdesetih let je še vedno poučeval na oddelku tudi starosta slovenske muzikologije prof. Dragotin Cvetko. Srečanja s prof. Cvetkom so nam dala vpogled v nazore in raziskovalne metode, iz katerih je zrasla generacija naših profesorjev.

Po končanem študiju nas je, tedanje študente, življenje razneslo po različnih poteh, v različne službe, dostikrat le delno povezane z muzikologijo, še bolj pogosto na čisto druga strokovna področja. Vendar pa se je izkazalo, da je bilo tisto, kar smo se naučili ob študiju muzikologije, mogoče izkoristiti tudi na drugih področjih. Pa tudi, da so znanja, pridobljena v analognem svetu, uporabna kot temelj uspešnega delovanja v digitalni dobi.

Mag. Zoran Krstulovič je diplomiral in magistriral iz muzikologije, trenutno pa je pomočnik ravnatelja za vodenje strokovnega dela Narodne in univerzitetne knjižnice.

Alenka Metljak

Prevajalec je edini poklic z visoko izobrazbo, ki v karieri ne more napredovati, in ostane ves čas le prevajalec z vedno več nakopičenega terminološkega in jezikovnega znanja.

ZRSZ – Opis poklica

PERSPEKTIVNOST PREVJALSKEGA POKLICA V DOBI GLOBALIZACIJE

Ta apatična opredelitev, iz katere veje duh po stagnaciji, je izsek iz opisa poklica, kot so si ga zamislili na Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje. Ob nadaljnjem branju opisa mladi, ki se poigravajo z mislijo o študiju prevajalstva, dobijo vtis, da prevajalec do konca poklicne poti nemočno stopiclja na mestu, ujet v okove lastnega poklica, ki mu onemogoča kakršno koli napredovanje, razen že omenjenega »kopičenja znanja«. Poleg tega obstaja splošno prepričanje, da »prevajanje ni nič posebnega« in da je samo še vprašanje časa, kdaj bodo prevajalce nadomestili računalniki. Po mnenju vseh nepoklicanih se bo to zgodilo že jutri. Vendar, ali se bo res? Prevajalstvo je zelo široka in dinamična panoga, o kateri mladi prevajalec ne ve veliko, dokler se vanjo dejavno ne vključi.

Na Oddelku za prevajalstvo so diplomu pridobili številni (le) prevajalci, ki so se z lastnim delom in sposobnostmi uspeli dokazati na različnih področjih prevajalske panoge. V tem prispevku želim na primeru lastne karijerne poti prikazati nekatere možnosti, ki so na voljo diplomantu oddelka, in začeti razpravo o perspektivnosti poklica.

Moj študij se je zaključil leta 2005. Kot popolnoma neizkušena prevajalka sem vstopila v svet tehničnih prevodov, prevajalskih orodij, strogega preverjanja kakovosti in kratkih rokov. Hitro je postalo jasno, da je razkorak med znanjem, pridobljenim v času študija, in zahtevami trga nepričakovano velik. Prevajalski orehi, nad katerimi smo vzdihovali med študijem, so se v primerjavi z dejanskimi izvirniki zdeli kot lahкотen sprehod ob morju. Starejši sodelavec me je ob neki priložnosti poskusil opogumiti z besedami: »Ne obstajajo lažji in težji prevodi,